

Hoe pas je huisvesting aan voor inclusief onderwijs?

Binnen passend onderwijs krijgen alle leerlingen onderwijs dat past bij hun kwaliteiten en hun mogelijkheden. Sommigen gaan verder en spreken van 'inclusief onderwijs'. Hoe kan het gebouw eraan bijdragen dat alle kinderen samen thuisnabij naar school kunnen, ongeacht hun achtergrond, cognitieniveau of eventuele beperkingen?

Op een inclusieve school zijn alle kinderen uit de wijk welkom. Het is kort en krachtig de definitie die Berdi de Jonge hanteert als ze het over inclusief onderwijs heeft. De Jonge is schoolleider van basisschool De Koreenaar in Eindhoven, die zij omschrijft als 'een kleine maatschappij in de wijk'. De school staat op de grens van de wijken Prinsejagt en Jagershoef, waarin volgens De Jonge een mooie afspiegeling van de Nederlandse samenleving is terug te zien. „Onze school is in alle opzichten veelkleurig. Van leerlingen die meer begaafd zijn tot zeer moeilijk lerende kinderen. Ook wat betreft culturele achtergrond is de groep superdivers. Wij willen heel goed onderwijs geven aan alle kinderen en ze vaardigheden leren die je nodig hebt om een waardevol mens in de samenleving te zijn én te worden.”

De Koreenaar werkt vanuit de ideeën van mediërend leren. Het is een concept dat uitgaat van het ontwikkelingspsychologische principe dat je het beste leert in de zogeheten 'zone van de naaste ontwikkeling'.

De Jonge: „Een kind heeft iemand nodig om een nieuwe stap te zetten en zo een volgend leermoment te pakken. Het mooie is dat je dit steeds samen doet. Het is niet per se de leerkracht die een kind helpt, het kan ook heel goed een medeleerling zijn.’ Een ander uitgangspunt op De Koreenaar: leren gaat om veel meer dan cognitieve ontwikkeling. ‘Iedere mens heeft weer andere kwaliteiten en ontwikkelkansen. Als dat inzicht gedragen wordt door het team, sluit je vanzelf ook niemand meer uit. Bij ons kunnen alle kinderen terecht.”

Samen naar school

Ook Kentalis onderschrijft het belang van een inclusieve gedachte. Deze organisatie ondersteunt dove, slechthorende en doofblinde leerlingen en leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis of meervoudige communicatieve beperking in het regulier (voortgezet) onderwijs. In het jargon: cluster 2-onderwijs. Ramses Vulperhorst is er als

instellingsdirecteur verantwoordelijk voor 65 directeuren onderwijs, verdeeld over 48 scholen en ambulante diensten.

Van oudsher heeft Kentalis meerdere scholen voor cluster 2-leerlingen. Maar, zo vertelt Vulperhorst, het is steeds meer de inzet om deze groep juist binnen het regulier onderwijs op te nemen. Net als in de maatschappij – waar alle mensen samenleven – is het belangrijk dat alle kinderen zo veel mogelijk samen naar school kunnen gaan.

Voor de groep leerlingen waar Kentalis voor staat, zijn er op dit moment twee constructies die leiden naar een meer inclusieve onderwijssituatie: de school-in-schoolsetting en mediumsetting. Vulperhorst: „In beide settings volgen leerlingen onderwijs binnen de muren van een reguliere school. School-in-school betekent dat ze speciaal onderwijs krijgen, maar ook lessen volgen met leerlingen van de reguliere school. In een mediumsetting volgt de leerling regulier onderwijs, waarbij onze mensen ambulante ondersteuning bieden. Denk aan een logopedist of een gespecialiseerde (vak)docent.”

Berdi de Jonge en Ramses Vulperhorst

Maar steeds vaker gaan ‘Kentalis-scholen’ letterlijk op in reguliere scholen voor basis- en voortgezet onderwijs. Vulperhorst: „In Oss is dat bijvoorbeeld het geval, net als in Urk. Het Openbaar Onderwijs Emmen heeft zijn nek uitgestoken en gaat binnenkort samen met ons bouwen. En in Zaltbommel is inmiddels de eerste paal geslagen.”

Beelden vormen

Daarmee komen we aan het thema huisvesting. Want welke rol heeft het schoolgebouw in het realiseren van inclusief onderwijs? De Korenaar zit sinds 2019 in een mooi nieuw gebouw, vertelt De Jonge. „Voorheen hadden we er twee, uit 1959 en 1961. We hebben het heel grondig aangepakt, omdat we echt samen wilden formuleren waar het nieuwe gebouw aan moest voldoen. Hoe moeten kinderen kunnen spelen en bewegen? Hoe wordt de inrichting, zowel binnen als buiten? Met een werkgroep met leden van het MT en het team hebben we wel 20 scholen in heel Nederland bekeken en zijn we ook in de Oostenrijkse stad Graz op werkbezoek gegaan. Zo vorm je beelden. En je hoort hoe zo’n ontwikkel- en bouwproces in de praktijk gaat.”

Gaandeweg ontdek je zo waar je allemaal aan moet denken, vertelt De Jonge. En hoe je verschillende vereisten voor het ontwerp op elkaar kunt afstemmen. „Neem slechtziende kinderen. Die zijn geholpen met duidelijke contrasten. Dus zijn bij ons alle deuren donker

en de vloeren en muren juist licht. Ook de trappen hebben een afwijkende kleur. Kinderen met gedragsproblemen hebben baat bij eenzelfde soort duidelijkheid, dus hebben we logische looproutes en dito in- en uitgangen. Voor kinderen met gehoorproblemen moet de akoestiek heel goed zijn. Leerlingen in een rolstoel hebben een toegankelijk toilet met een douche. Centraal in de school en een tweede bij de gymzaal, zodat ze er zelfstandig gebruik van kunnen maken. En omdat voor alle kinderen rust en structuur belangrijk zijn, hebben we bij alles ook gedacht aan prikkelgevoeligheid."

Een kwestie van doen

Vulperhorst benadrukt dat elk bouwproces begint met visie. „Voor onze leerlingen hoef je niet per se letterlijk drempels weg te nemen. Akoestische aanpassingen zijn relatief eenvoudig te doen. Maar in meer overdrachtelijke zin is het intussen cruciaal dat je samen kiest om deze groep zonder belemmeringen naar school te laten gaan. In Urk is het begonnen met een basisschool die al jaren relatief veel kinderen met een taalontwikkelingsstoornis had. Die kunnen naar Zwolle voor speciaal onderwijs, maar de school wilde ze in huis houden. Daarbij zijn wij aangesloten en we hebben met het voltallige personeel het nieuwe beeld voor de toekomst geschetst. Nu zijn er twee reguliere kleuterklassen, en eentje met kinderen met een taalontwikkelingsstoornis. Onze mensen kunnen zich daar met de begeleiding

bezighouden, terwijl de kinderen toch gewoon met alle anderen op school zitten."

De Jonge is trots op 'haar' school, maar ze relativiseert meteen ook de bijzonderheid ervan. „Inclusief onderwijs is vooral een kwestie van doen. Je wordt echt niet ineens een totaal andere school. Inclusief is gewoon een klas met de kinderen uit de wijk." En juist dat gewone levert veel moois op, heeft De Jonge ervaren. „Onze assistent-conciërge zat hier vroeger op school. Hij heeft het downsyndroom en bij ons was én is hij prima op zijn plek. Zo zie je maar: inclusiviteit is óók de waarde zien van andere kwaliteiten dan het cognitieve."

Welke tip heeft Vulperhorst ten slotte nog voor scholen die willen werken aan een inclusief gebouw? „Zorg dat je samen de koers bepaalt. Dit *wat* is dan niet onderhandelbaar. Maar laat vervolgens de professionals en de ouders meepraten over het *hoe*. Zij weten immers het beste wat zij – en de kinderen – nodig hebben."

Inclusief onderwijs begint met de houding van het schoolteam. Wil je dit vertalen naar je schoolgebouw? Denk dan bijvoorbeeld aan de volgende aandachtspunten:

- Toegankelijkheid
- Rust: geen onnodige prikkels (geluid, kleurgebruik, opbergmogelijkheden)
- Heldere eenheden, kleinschalig gevoel
- Korte looplijnen, ruime doorgangen

- Extra aandacht voor een optimale (flexibele) inzet van de standaard toegekende vierkante meters voor inclusief onderwijs
- Meer kleine ruimtes voor extra ondersteuning, om prikkelarm te kunnen werken of gesprekken te voeren
- Flexibele (zorg)ruimtes
- Het huisvesten van (zorg)partners
- De positionering van een miva-toilet centraal in het gebouw

